

TEMİNAT AMAÇLI İNANÇLI İŞLEMLER (Fiduciary Transactions For Guaranty)

Arş.Gör. Atiye B. Uygur*

ÖZET

İnançlı işlem, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmemiş olsa da Roma Hukuku'ndan günümüze gelen, doktrin ve öğreti de kabul edilen bir kavramdır. Kanunun emredici hükümlerine aykırı olmamak kaydı ile taraflar arzu ettikleri amaca ulaşabilmek için, karşılıklı güvene dayanan bir inançlı işlem yapabilirler. Bu amaçlardan biri de borca teminat ya da kredi sağlamaktır. Bu tür inançlı işlemlere teminat amaçlı inançlı işlemler denmektedir.

Anahtar Kelimeler : İnançlı işlem, İnanç anlaşması, Teminat, Kanuna karşı hile, Lex commissoria

SUMMARY

Although there is no provision related to fiduciary transaction in the law of obligations in Turkey; fiduciary transaction was a legal concept in Roman Law. Fiduciary transactions has been accepted in the doctrine in our country. Unless it is not contrary to prohibitory provisions of law, the parties could make any fiduciary transactions for different purposes. One of the purposes to make a fiduciary transaction is to secure a guaranty against an obligation or credit. We call it as fiduciary transactions for guaranty.

Anahtar Kelimeler : Fiduciary transaction, Fiduciary contract, Guaranty, Evasion of the law, Lex commissoria

* Başkent Üniversitesi Özel Hukuk Anabilim Dalı

I. İNANÇLI İŞLEM KAVRAMI, UNSURLARI VE YAPILMA NEDENLERİ

A. GENEL OLARAK

İnançlı işlemler, Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmeyen ancak varlığı doktrin ve uygulamada kabul edilen bir kavramdır. BK m.19 da düzenlenen "sözleşme serbestisine" ilişkin genel kurala dayanılarak – kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlak ve adaba, kişilik haklarına vb. aykırı olmamak kaydı ile – inanca işlemler yapılabilir¹. İnançlı işlem, taraflar arasında karşılıklı güvene dayanılarak yapılan ve öngörülen koşulların ileride gerçekleşmesi halinde, bu anlaşmaya uygun hareket yükümlülüğü doğuran bir işlemdir².

Güven esasına dayanan inanca işlemlerin tarihsel temelleri, Roma Hukukunda yer almaktadır. Eski Roma Hukukunda, *Fiducia* olarak adlandırılan inanca işlemler, modern anlamda aynı teminat kurumu tanınmadığı için teminat amacı başta olmak üzere çok çeşitli amaçlara hizmet etmek için kullanılmıştır³. Roma Hukuku'ndaki *fiducia* kavramı ile Türk Hukuku'ndaki "inançlı işlem" tümü ile aynı özellikleri taşımaktadır. Her iki hukuk sisteminde de inanan, inanılana bir hakkı belli biçim ve amaçla kullanmak ve sonra da bu amaç gerçekleşince geri vermek üzere devreder. Ancak bu iki hukuk sistemi arasındaki tek fark, bizim hukuk sistemimiz de inanca işlemlerin hukukî düzenlemeye konu olmamasıdır⁴.

İnançlı işlem ile bir kimse (inanan) mülkiyet veya alacak hakkını, belirli bir süre veya amaçla bir başka kimseye (inanılana) geçirir. İnanılan, süre dolunca ya da hedeflenen amaca ulaşıncaya, inanca anlaşmasına göre mülkiyeti veya alacak hakkını tekrar inananı devretme borcunu yüklenir⁵. Bir başka ifade ile, "inançlı işlemler, inanan adı verilen şahsın, teminat teşkil etmek veya idare olunmak üzere, malvarlığına dahil bir şey veya hakkı, aynı gayeleri istihdaf eden mutad hukukî muamelelerden daha kuvvetli bir hukukî durum yaratmak maksadıyla inanılan adı verilen şahsa

¹ **Özkaya**, Eraslan : Açıklamalı- İçtihatlı İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları Ankara 2004, s. 26.

² **Kılıçoğlu**, Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6.Bası, Ankara 2005, s.122.

³ **Özsunay**, Ergun.: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968, s. 9 vd.

⁴ **Oğuz**, Arzu : "Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekâlet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması" AÜHFD, C.41, S.1-4, 1989-1990, s.225-284.

⁵ **Eren**, Fikret : Borçlar Hukuk Genel Hükümler, 8.Bası, İstanbul 2003, s. 330.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

inançlı olarak kazandırmasıdır"⁶. İnançlı işlem, kazandırmayı yapan kişiye yani inanana, belirli şartlar gerçekleşince, kazandırmanın iadesini isteme hakkı sağlayan bir sözleşmedir⁷.

Yargıtay da bir kararında⁸ inançlı işlemleri "*İnananın, bir hakkını belirli bir süre veya belirli bir amaçla inanılana geçirmeyi, inanılanın da inananın emir ve talimatlarına göre kullanıp, amaç gerçekleşince veya süre dolunca hakkı tekrar inanana devretmeyi yüklediği sözleşmeler*" olarak tanımlamıştır.

B. İNANÇLI İŞLEMLERİN UNSURLARI

İnançlı işlemler, *inanç anlaşması* ve *devir işlemi* olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır.

1. İnanç Anlaşması

Temel işlem niteliğindeki inanç anlaşması, inanan ve inanılan arasında yapılan bir borçlandırıcı işlemdir ve üç önemli fonksiyonu yerine getirir⁹. İnanç anlaşması öncelikle, inançlı devrin hukukî sebebini, bir başka ifade ile yapılma nedenini belirleyen bir anlaşmadır. Aynı zamanda bu anlaşma, hakkı tam olarak kazanmış olan inanılanın, bu hakkı kullanma tarz ve yükümlülüklerini içerir. En son olarak da inanç anlaşması, sona erme sebepleri ile birlikte, inanç konusunun inanana geri verilme koşullarını içerir.

İnanç anlaşması çift görünümlü bir işlemdir. Bu anlaşma bir yandan irade serbestliğinin sınırları içerisinde tarafların yarattıkları ve inançlı devrin bağımsız, kendine özgü hukukî sebebini oluştururken, diğer yandan da inanılanın borç ve yükümlülüklerini özellikle inananın talimatına uymayı, onun aleyhine hareket etmemeyi ve şartların gerçekleşmesi halinde kazandığı hakkı inanana geri vermeyi yükümlenir¹⁰. Doktrinde tartışılmakla¹¹

⁶ **Özsunay**, s.1

⁷ **Öztürk**, Gülay: İnançlı İşlemler, Ankara 1998, s. 45.; **Yavuz**, Nihat: Doğrudan Doğruya Temsil/ Nam-ı Müstear/ Dolayısıyla Temsil/ İnançlı İşlem/ Tarafı Muvaazaa/ Namı-ı Müstear ile Muvazaa İlişkisi/ İspat Rejimi (ve) Kanuna Karşı Hile Kavramları ile Bunlara İlişkin Yargıtay Uygulaması, Yargıtay Dergisi, 2001/1-2, s. 86.

⁸ **Yarg.** 1.HD., 30.10.2000 T., E.12988, K.13223: **Uygur**, Turgut : Açıklamalı-İçtihatlı Borçlar Kanunu, Cilt:1, Ankara 2003, s.931-933.

⁹ **Özsunay**, s. 120 vd.; **Eren**, s. 330-331.; **Özkaya**, s. 30 vd.; **Uygur**, s. 746-747.

¹⁰ **Eren**, s.331. Yargıtay'da 1986 yılında vermiş olduğu bir kararında "*İnanç sözleşmesi uyarınca, inanç gösterilen kişi, inanç gösteren kişinin isteği doğrultusunda*

birlikte, hukukî niteliğinin kendine özgü (sui generis) bir anlaşma olduğu kabul edilen inanç anlaşması şekle bağlı değildir. Ancak, inançlı temlikin konusu bir taşınmaz mülkiyeti ise iade borcunu doğuran inanç anlaşmasının resmî şekilde yapılmış olması gerekir. Eğer taşınmaz mülkiyetini devir borcu yükleyen akit inanç anlaşmasına yer vermeyip onu gizliyorsa, muvazaa söz konusu olacaktır¹².

Diğer yandan, inançlı işlemin ispatı bakımından, miktar ve değer yönünden tanıkla kanıtlanması gereken durumlarda kural olarak inanç anlaşmasının ispatı yazılı delil ile mümkün olabilecektir ki, Yargıtay'ın bir çok kararı da bu yöndedir¹³.

2. Devir (Temlik) İşlemi

Devir işlemi, inananın, alacak ya da mülkiyet hakkını inanılana kazandırmak için yaptığı bir tasarruf işlemidir¹⁴. İnanç konusunun, inanılan tarafından kazanılması iki şekilde olabilir. Birinci halde, inançlı kazandırma doğrudan doğruya inanan tarafından yapılır yani inanç konusu inananın malvarlığından, inanılanın malvarlığına geçer. İkinci halde ise, inanç konusu üçüncü bir kişinin mamelekenden bizzat inanılan tarafından iktisap edilir yani dolaylı olarak inanılanın mamelekine geçer¹⁵.

İnanç konusunun devri, hakların devrine ilişkin kurallara göre yapılır. İnanç konusu taşınır mal veya tapusuz taşınmaz ise MK ilgili

hareket etmek zorundadır " 14.HD., T.04.03.1986, E.1985/5103, K.1986/1412 : **Özkaya**, s.148.

¹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özsunay**, s.121 vd.

¹² **Oğuzman**, Kemal / **Öz**, Turgut : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3.Bası, İstanbul 2000, s.112-113.

¹³ "Kural olarak inançlı sözleşmenin geçerliliği biçim koşuluna bağlı değildir. Ancak miktar veya değer yönünden tanıkla kanıtlanma yasağına giren durumlarda kural olarak yazılı delil aranır": **Yarg.** 14.HD., T.27.5.1989, E.7616, K.3815; "İnançlı temlik iddiası, tanıkla ispat edilemez." **Yarg.** 1.HD., T. 21.9.1982, E.8716, K.10417; "Temlikin inanç sözleşmesine dayalı olduğu iddiası tanıkla ispat edilemez. Ancak yazılı delille ispatı gerekir" **Yarg.** 1.HD., T.22.5.1989, E.4596; "İnanç sözleşmesinden kaynaklanan iptal ve tescil davaları, 5.2.1947 gün, 20/6 sayılı YİBK'nda belirtildiği gibi ancak yazılı delille kanıtlanabilir. (Yazılı delil başlangıcının varlığı halinde), iddia tanık dahil her türlü delille kanıtlanabilir": **YHGK.** T. 17.10.1990, E.14-325, K.492: **Uygur**, Cilt:1, s.914-917.

¹⁴ **Eren**, s. 332.

¹⁵ **Özsunay**, s. 109 vd.; **Yavuz**, s. 87; **Özkaya**, s. 34

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

hükümlerine göre zilyetliğin devri – teslimli ya da teslimsiz kazandırma – şeklinde yapılabilir¹⁶.

Bu işlem, taşınırlarda zilyetliğin devri, inanç konusu üzerinde iktidar haklarını sağlayan vasıtaların devri, teslim yerine geçen işlemlerle yapılan devirler -örneğin kısa elden teslim ya da zilyetliğin havalesi- ile alacakların ve ticarî senetlerin normal devir ve ciro işlemleri ve taşınmazlarda tapu sicilinde yapılan resmî devir işlemleri ile gerçekleşir¹⁷. Bir başka ifade ile, taşınmazların inançlı devri, tescil ile yani tapu kaydının inanılana devri yolu ile yapılır¹⁸.

C. İNANÇLI İŞLEMLERİN YAPILMA NEDENLERİ

İnançlı işlemler, tarafların arzu ettikleri farklı iktisadi fonksiyonları gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılabilmektedir.

1. Gizlemek Amacı İle Yapılan İnançlı İşlemler

İnançlı işlemlerin en önemli fonksiyonlarından biri gizleme fonksiyonudur¹⁹. Bazı durumlarda kişi bizzat yapmak istemediği bir işi başka bir kişinin arkasına saklanarak (kukla şahıslar), o kişiye yaptırıp daha sonra ikinci bir işlemle tekrar kendisine iadesini sağlamak amacı ile inançlı işleme başvurabilir²⁰. Hukuk düzeni belli haller dışında, tarafların anlaşmalarındaki gizlilik arzusunun karşı koymaz²¹. Bu nedenle pek çok değişik durumda gizleme amaçlı inançlı işlemlere rastlamak mümkündür: borçlu tarafından rahatsız edilmek istemeyen bir kimsenin, alacağını tahsil etmesi amacı ile başka birine devretmesi; araları iyi olmadığı için almak istediği malı kendisine satmak istemeyecek kimseden, o malı inandığı bir aracı ile satın aldırıp daha sonra devralması²² gibi işlemler, inançlı işlemlerin gizleme fonksiyonlarına örnek olarak verilebilir.

2. Alacaklılardan Mal Kaçırma Amacı İle Yapılan İşlemler

Borçlunun, alacaklının icra takibine başvurup mallarının satılmasına engel olabilmek için haklarını veya mallarını başka bir kimseye devret-

¹⁶ Özsunay, s.87.; Öztürk, s. 51 vd.; Özkaya, s.32.

¹⁷ Özsunay, s. 86 vd.; Özkaya, s. 32 vd.

¹⁸ Öztürk, s. 52.; Özkaya, s. 34.

¹⁹ Özsunay s. 27 vd.

²⁰ Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt-I, İstanbul 1976, s. 212 vd.

²¹ Özsunay, s.27.

²² Özkaya, s.26.

mek, tehlike ortadan kalktıktan sonra da tekrar geri almak için anlaşmasına, *von Tuhr* inançlı işlem derken, *Özsunay*, *Esener* ve *Postacıoğlu* gibi bazı yazarlar böyle bir işlemin muvazaalı temlik olduğunu söylemektedirler²³. Örneğin, borçlunun iktisap ettiği bir şeye alacaklının el atmasını önlemek için, kazandırmanın borçlu lehine inançlı olarak bir başkasına – örneğin eşine- yapıldığı haller²⁴ alacaklılardan mal kaçırmak amacıyla yapılan işlemlerdir. Burada yapılan devir işleminin muvazaalı mı yoksa inançlı işlem mi olduğunu tespit edebilmek için tarafların gerçek iradelerine ve yapılan işlemin niteliğine bakmak gerekir. Devir gerçekten istenmiş, mallar devralanın hakimiyet alanına bırakılarak, kendisine idare ve tasarruf yetkisi de tanınmışsa, inançlı bir işlem yapılmış olduğu kabul edilmelidir. Aksi takdir de, öncelikle tarafların gerçek iradeleri olmadığı için muvazaalı bir işlem söz konusu olacaktır. Bu konu da, Yargıtay’ın da kararları, “*Sözleşmelerin yorumlanmasıyla kullanılan deyim ve adlara bakılmayarak, tarafların gerçek ve müşterek amaçlarını aramak gerekir*”²⁵ yönünde olmuştur.

3. Kanunların Bazı Hükümlerinden Kaçınmak²⁶ Amacı İle Yapılan İnançlı İşlemler

İnançlı işlemlere, kanunun bazı hükümlerinin istenilen amaca ulaşılması için engel teşkil ettiği ya da kanunun bu hükümlerinden kaçınmak istendiği zamanlarda da başvurulabilmektedir²⁷. Örneğin, Türkiye’de taşınmaz sahibi olamayan bir yabancı, mal sahibi olabilecek bir kişi ile anlaşarak, ileri de kendisine devredilmek üzere bir taşınmaz satın alması, ilgili kanun hükümlerinden kaçınmak amacıyla inançlı işleme başvurulması hallerinden biri olarak karşımıza çıkabilir.

Bu gibi durumlarda inançlı işlemlerin kanuna karşı hile olup olmadığı tartışılabilir. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, kanuna karşı hile emredici nitelikte bir kanun hükmünün ihlal edilmesi iken, inançlı işlem hedeflenen işleme uygulanacak elverişsiz bir kanun hükmünden kurtulmak

²³ *Özsunay*, s.29 (dipnot 14 den naklen); *Özkaya*, s. 27-28.

²⁴ *Özsunay*, s.30.

²⁵ *Yarg.* 14.HD., 18.05.1982 T., 1982/2485 E., 1982/3186 K., *Özkaya* s.368-369. Yargıtay 1999 tarihli bir başka kararda da “Muvazaalı muamelede bulunanda bir alacağı olan, İİK’nun 277 ve devamı maddeleri dışında, BK’nun 18.maddesine dayalı iptal davası açabilir., hükmünü vermiştir. *Yarg.*, 4.HD., 3.6.1999 T., E.4214, K.5265., *Uygur*, s. 869-870.

²⁶ *Özsunay* bu tür işlemleri “Dolambaç amacı ile yapılan inançlı işlemler” olarak ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Özsunay*, s.27 vd.

²⁷ *Özkaya*, s. 28 vd.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

amacıyla yapılmaktadır²⁸. Her iki durumda da taraflar yaptıkları işlemin gerçekleşmesini istemektedirler. Buna karşılık, inanca işlemler geçerli iken, kanuna karşı hile ile yapılan işlemler geçersiz işlemlerdir²⁹.

4. Teminat Amacı İle Yapılan İnançlı İşlemler

Teminat hukuku, şahsî teminatlar ve aynî teminatlar olmak üzere iki gruba ayrılır. Taraflar kanunun öngördüğü teminat şekillerinden birini seçmek konusunda serbest olsalar da, bu sınırlı teminat vasıtaları karmaşık kredi hayatının tüm ihtiyaçlarına cevap verebilmek konusunda yetersiz kalabilmektedir. Örneğin şahsi teminat kurumunun en klasik örneği olarak kefalet sadece borçlar hukukuna ilişkin karakteri ile kredi alacaklısının zarara uğrama tehlikesine her zaman engel olamadığı gibi, güvenilebilecek ve malî durumu sağlam bir kefil bulabilmekte her zaman çok kolay olmamaktadır. Diğer yandan aynı teminatlardan taşınmaz rehni, sadece taşınmazları olan şahıslar için bir kredi/ teminat vasıtası olabilirken, rehni paraya çevrilmesi aşaması türlü zorluklar içermektedir. Bir başka teminat vasıtası olarak, teslim şartlı taşınır rehni ise, tâbi olduğu şartlar nedeni ile – zilyetliğin devri ile ilgili sıkı şartlar, hükmen teslim yolunun kapalı olması vb.- genellikle tercih edilmemektedir³⁰.

Dolayısı ile, hukuk düzeni tarafından tanınan teminat vasıtaları ile istenilen amaca ulaşamaması ya da işlemlerin çeşitli zorluklar içermesi, bir alacağın ya da bir şeyin teminat amaçlı devri için inanca işlemler yapılmasını tercih edilen vasıtalarından biri haline getirmektedir³¹. Örneğin, borçlu aldığı krediye karşılık taşınmazı üzerinde ipotek tesis etmek yerine, taşınmazın mülkiyetini ya da alacağını alacaklıya devretmekte, alacaklı ile de (ya da kredi verenle) borcunu ödediğinde taşınmazının veya alacağının kendisine iade edileceği konusunda bir inanca anlaşması yapmaktadır³².

²⁸ **Yavuz**, s.98

²⁹ **Yavuz**, s.98.

³⁰ **Özsunay**, s. 35-36.

³¹ Bu alanda başvurulmuş inanca işlemlerin sağladıkları basitlik ve kolaylıklar sayesinde, inanılan hukuken daha güçlü ve emin bir duruma getirilir ki, Özsunay bunu inanca işlemlerin *sadeleştirme fonksiyonu* olarak ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özsunay**, s.32.

³² **Özkaya**, s.27.

5. Alacağın Tahsili, Bir Malın İdaresi Veya Hayatın Bazı İcamları Amacıyla Yapılan İnançlı İşlemler

Mallarını, zaman, mekan ya da başka bir problem nedeniyle bizzat idare edemeyenler, işçi ya da temsilci aracılığına başvurmak istemeyenler de mallarını idare etmesi ve belli bir süre sonra kendisine iade etmesi amacıyla inandıkları bir kimseye devretme şeklinde bir inanç anlaşması yapma yolunu tercih edebilmektedir. Aynı şekilde bir alacağını bizzat ya da vekil kullanarak tahsil etmek istemeyen kimse, bu amaç için alacağını inandığı bir kimseye temlik etmekte ya da ticari senedi ciro etmektedir. Bu tür inançlı işlemler, uygulamada sıklıkla karşılaşılan işlemlerdendir³³.

II. İNANÇLI İŞLEMLERİN TÜRLERİ

İnançlı işlemler, doktrinde farklı kriterler dikkate alınarak değişik şekillerde sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bir çoğu konunun sadece teorik açıdan, bazıları ise fazlaca pratik açıdan ele alınması ile ortaya çıkmıştır ancak tek başına hiçbir elverişli bir sonuca ulaşılmasını sağlayamamıştır³⁴. Bu ayrımların en belli başlıları, kuruluş şekillerine göre “sözleşmeden doğan – kanundan doğan”; faydalananın yararına göre “tek taraflı – çift taraflı”; inanan ve inanılan arasındaki iç ilişkinin üçüncü kişiler tarafından bilinip bilinmemesine göre “açık – örtülü” inançlı işlemler şeklinde ayrımlara tabi tutan sınıflandırmalardır.

Ancak bunlar arasında, tarafların yararlanma durumuna ve amaçlarına göre yapılan “saf inançlı işlemler – karma inançlı işlemler” ayrımını uygulamayı en çok ilgilendiren ve en çok taraftar bulan sınıflandırma olmaktadır³⁵.

A. SAF İNANÇLI İŞLEMLER

Saf inançlı işlemlerde inanılan, inanç konusunu ya inananın ya da onun belirlediği bir üçüncü kişinin yararına elinde bulundurur ve onun talimatına uygun olarak kullanır³⁶. Bu gruptaki inançlı işlemlerde, taraflar arasındaki ilişki genellikle vekâlet ilişkisidir. Tahsil amacıyla bir alacağın devredilmesi; işletmenin tasfiye, idare ve yeniden organizasyon amacıyla

³³ Özkaya, s.29.

³⁴ Özsunay, s.39.

³⁵ Özkaya, s.38.

³⁶ Özsunay, s.45; Öztürk, s.67 vd.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

bir başkasına devredilmesi; bir hakkın faydalanmak amacıyla inançlı olarak bırakılması vb. saf inançlı işlemler kategorisine örnek teşkil eder³⁷.

İnanan yararına gerçekleştirilen inançlı işlemlerin en çok kullanılan şekli, hakkın idare amacıyla inanana devredildiği durumlardır³⁸. Yapılması gereken işleri bizzat yapmak için zaman bulamayan, farklı bir ülkede yaşayan, ehliyet gibi konularda sorunları olan bir kimse, taşınmazı ile ilgili işlerin idare edilebilmesi amacıyla inançlı işlemler yapmakta yani daha sonra geri almak üzere taşınmazı güvendiği birine devretmektedir. Bu inançlı işlemlerde inanılan kişi, inanç konusunu –örneğin taşınmazı- inanç sözleşmesindeki koşullara uygun olarak inanan yararına kullanır ya da idare eder.

İdare amacıyla temlik dışında, bir alacağın tahsil amacıyla devri de saf inançlı işlem olarak yapılabilmektedir. Örneğin yakın arkadaşı olan borçlunun kendisine gücenmesini istemeyen, borçlusundan herhangi bir nedenle çekinen ya da alacağını bizzat tahsil edemeyen kişiler, güvendikleri bir üçüncü kişinin yardımı ile istedikleri amaca ulaşabilmektedirler. Bu tür inançlı işlemlerde, alacaklı bizzat tahsil etmek istemediği veya edemediği alacağının tahsili için vekalet veya tahsil yetkisi vereceği yerde, alacağını, inandığı kişiye alacağın temlik hükümlerine³⁹ göre devreder. İnanılan kişi de alacağı tahsil ettikten sonra kararlaştırılan biçimde inanana geri verir⁴⁰.

Ayrıca, bir alacağın tahsil edilmek amacı dışında da inanılan bir üçüncü kişiye devri söz konusu olabilmektedir. Örneğin bir alacağın mahsup amacıyla, tahsilini kolaylaştırmak amacıyla, şahit sağlamak amacıyla, teminat gösterme zorunluluğundan kurtulmak amacıyla, adli yardımdan faydalanmak amacıyla inanılan bir kişiye devredilmesi mümkündür⁴¹.

B. KARMA İNANÇLI İŞLEMLER

Karma inançlı işlemler, inanılan kişinin menfaatinin ağır bastığı tür inançlı işlemlerdir ve alacağın teminat amacıyla devri ya da mülkiyetin

³⁷ **Özsunay**, s.45.; **Tandoğan**, Haluk: Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt: II, 3.Bası, Ankara 1987, s.544.

³⁸ **Özkaya**, s. 39.

³⁹ Alacağın temlik hükümleri için bkz. **Eren**, s.1176 vd.

⁴⁰ **Özkaya**, s. 38-39.

⁴¹ **Özsunay**, s.49 vd.; **Tandoğan**, s.544.

teminat amacıyla devri karma inançlı işlemlerin geleneksel örnekleridir⁴². Bu tür inançlı işlemlerde, genellikle bir kredi alacaklısı olarak ortaya çıkan inanılan, inanç konusunu doğrudan doğruya kendi yararına elinde bulundurur. Ancak, inanç konusu üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunamaz⁴³. Örneğin, bir alacağın başka bir alacağa teminat teşkil etmek üzere inançlı olarak devredilmesi halinde, inanılan teminat alacağı üzerinde serbestçe tasarruf edebilirse de, bu tasarruflarında teminat verenin yani inananın ortak menfaatlerini de gözetmek zorundadır⁴⁴.

Alacağın teminat amacıyla devrinde, devrin gayesi başka bir alacağa teminat vermektir; bu nedenle alacağı devreden ile devralan kişiler arasında bir borç ilişkisinin olması gerekir. Alacağın teminat amacıyla devri, BK m. 162 ve BK m.163 yer alan alacağın temlik hükümlerine göre yapılır⁴⁵.

Bir şeyin teminat amacıyla devrinde ise, alacağın temini için bir şey üzerindeki mülkiyetin alacaklıya geçirilmesi söz konusudur. Şeyin alacaklıya teslim edilmesi halinde bir problem olmasa da, teminat konusu şeyin hükmen teslim⁴⁶ yolu ile borçlunun elinde kalması halleri teslim şartlı rehin hükümlerine dolan çevirdiği takdirde istenilen amaca ulaşamayacaktır⁴⁷. Bir başka ifade ile, hükmen teslim yolu ile mülkiyetin devri üçüncü kişileri zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak amacı ile yapılmışsa, MK m.766 hükmünün açık ifadesi ile “mülkiyetin nakli sonuç doğurmaz”⁴⁸.

Diğer yandan şeyin teslimi ile mülkiyetin teminat amacıyla devredilmesi halinde, Türk-İsviçre hukukunda baskın olan görüş uyarınca inançlı işlem inanılana inanç konusu üzerinde tam bir hak kazandırır⁴⁹. İnanılan kendisine devredilen şeyin başlı başına ve bağımsız malikidir⁵⁰.

⁴² **Tandoğan**, s.544.

⁴³ **Özsunay**, s.56.; **Öztürk**, s.72.

⁴⁴ **Özsunay**, s.57.

⁴⁵ **Özkaya**, s.40.

⁴⁶ Hükmen teslim, zilyetliği nakleden kimsenin özel bir hukuki ilişkiye dayanıp malı kendi fiili hakimiyetinde alıkoyarak, iktisap edene sadece vasıtalı bir zilyetlik tanınması durumunu ifade etmektedir. **Sirmen**, Lale: Eşya Hukuku Dersleri, Ankara 1995, s.60 vd.; Ayrıca bkz. **Oğuzman**, Kemal / **Seliçi**, Özer / **Oktay-Özdemir**, Saibe : Eşya Hukuku, 10.Bası, İstanbul 2004, s. 68 vd.

⁴⁷ **Özsunay**, s.71-72.

⁴⁸ **Oğuzman** / **Seliçi** / **Oktay-Özdemir**, s.564.; Aynı doğrultuda bkz. **Sirmen**, s. 63 (Eşya)

⁴⁹ **Tandoğan**, s.547.

⁵⁰ **Özsunay**, s.75. Ayrıca “tam hak iktisabı teorisi” için bkz. **Özsunay**, s.171 vd.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

Ancak kazanılan bu hak, inanan ve inanılan kişi arasında yapılan inanç anlaşması ile sınırlandırılmıştır.

III. İNANÇLI İŞLEMLERİN BENZER KAVRAMLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

A. MUVAZAA VE İNANÇLI İŞLEM

Muvazaalı olsun, inançlı olsun her iki işlemde de tarafların iradelerinin bir anlaşma meydana getirdiği görülmektedir ki, amaçlanan anlaşmalar açısından iradelerin oluşum şekilleri arasında bir fark yoktur⁵¹. Dolayısı ile, inançlı işlemde taraflar arasında bir inanç anlaşması kurulurken, muvazaalı işlemde bir muvazaa anlaşması kurulur.

Aynı şekilde, her iki işlemde de, devir edilen şey ya da hak üzerinde devralan kişi fiili bir iktidara sahip olur. Ancak inançlı işlemlerde yapılan inanç anlaşması ile devre konu olan şey ya da hak üzerinde inanılanın yetkileri sınırlanıp, kullanımı belirli şartlara bağlanırken, muvazaalı işlemlerde de muvazaa anlaşması ile devrin ciddi olmadığı tespit edilmektedir⁵².

Bir diğer benzerlik, her iki işlem de şey ya da hakkı devralan kişilerin yükümlülükleri açısından karşımıza çıkmaktadır. İnanılan, inanç konusunun inanç gayesine uygun olarak kullanılacağı ve bazı şartların gerçekleşmesi ile de geri verileceği şeklinde bir taahhütte bulunduğundan, inanç gayesinin gerçekleşmesinden sonra inanç konusunu devretmek yükümlülüğü altındadır. Aynı durum muvazaalı malikler açısından da göze çarpmaktadır⁵³.

İnançlı işlem ve muvazaa birbirinden farklı kavramlardır. Özellikle vurgulamak gerekir ki, inançlı işlem varsa muvazaa yoktur. Muvazaalı işlemlerde (mutlak muvazaada), taraflar muvazaa konusu şeyi devretmeyi hiç arzu etmedikleri halde, inançlı işlemlerde taraflar devredilen hak üzerinde inanılanın tam bir mülkiyet veya alacak hakkı kazanmasını kesin ve ciddi olarak istemektedirler⁵⁴. Bir başka ifade ile, muvazaada tarafların

⁵¹ Özsunay, s.223.; Özkaya, s.999.; Kılıçoğlu, s.123 vd.

⁵² Özsunay, s.222. İç ilişki açısından her iki tür işlemde benzerlik olarak kabul edilen bu anlaşmalar, hakkın devri açısından farklılık göstermektedirler. İnanç anlaşması, hakkın devri işlemini tamamlar nitelikte bir anlaşma iken, muvazaa anlaşması yapılan işlemin sonuçlarını tamamen ortadan kaldırmaya yöneliktir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özsunay, s.223 vd.

⁵³ Özsunay, s.222.; Eren, s.333.

⁵⁴ Özkaya, s.1000.; Eren, s.333.

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

işlem iradesi ile beyan iradesi birbirine uygun olmadığı halde, inançlı işlemlerde bu iki irade birbirine uygundur⁵⁵. Bu nedenle inançlı işlemler kural olarak geçerli kabul edilirken, muvazaalı işlemler tarafların gerçek iradelerinden yoksun olduğu için geçerli olmayan işlemlerdir.

Diğer yandan, inançlı işlemler sadece tasarruf işlemlerinde yapılabilirken, muvazaalı işlemler hem tasarruf hem de borçlandırıcı işlemlerde söz konusu olabilir⁵⁶.

Başka bir farklılık, bir şey ya da hakkı devralan kişinin iflası halinde karşımıza çıkar. İnançlı işlemde mülkiyet hakkı tam olarak karşı tarafa geçtiği için inanılan kişinin iflas etmesi halinde, inananın karşı tarafa devrettiği şeyi iflas masasından çıkarma hakkı yoktur, sadece şahsî talep hakkını masaya kaydettirebilir. Muvazaalı işlemlerde ise, işlemin geçerli olmadığı üçüncü kişilere karşı ispat edildiği takdirde hakkın gerçek sahibi, malını ya da hakkını iflas masasından çıkarabilecektir⁵⁷.

Son olarak iki işlemin zamanaşımı yönünden de farklı olduğunu görüyoruz. bir işlemin muvazaalı olduğunu ispat etmek için açılacak olan menfi tespit davası herhangi bir zamanaşımı süresine tâbi değilken, inançlı işlemlerde inanç konusunun iadesine ilişkin talepler 10 yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁵⁸.

B. NAM-I MÜSTEAR VE İNANÇLI İŞLEM

İnançlı işlemler ve nam-ı müstear birbirinden ayrı ve farklı hukuki kavramlar olsalar da, bazı hallerde nam-ı müstear kullanılırken aynı zamanda inançlı bir işlem de yapılabilir⁵⁹.

Eski hukuk sisteminde ayrıca düzenlemiş bir kavram olan nam-ı müstear (takma ad) pozitif hukukumuzda yer almamakla birlikte, öğretilerde ve uygulamada genel olarak *tarafı muvazaalı, inançlı işlem* ya da *dolaylı temsil* nitelemeleri ile karşımıza çıkmaktadır⁶⁰. Yargıtay da, 1947 ve 1953 tarihli iki İBK⁶¹ vererek, nam-ı müstearın hukuki varlığını tespit etmiştir⁶².

⁵⁵ Tandoğan, s. 547.; Kılıçoğlu, s.123 vd.

⁵⁶ Eren, s.334.

⁵⁷ Özsunay, s.224.

⁵⁸ Özsunay, s.225.

⁵⁹ Özkaya, s.1002.

⁶⁰ Yavuz, s. 82.

⁶¹ YİBGK, 5.2.1947 E.1945/20, K.1947/6 ,(Erişim tarihi : 11.11.2004) ; YİBGK, 7.10.1953,E.1953/8,K.1953/7,(Erişim tarihi: 16.02.2005) <http://www.kazanci.com.tr>

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

Ancak bu iki karar da, birbirine tamamen zıt iki farklı görüşün benimsenmesi doktrinde haklı olarak eleştirilerek, inançlı işlemin namı müstear alanı içinde değerlendirilmesinin, iç ilişkide her zaman ve daima dolaylı temsili içeren inançlı vekâletin varlığı ile mümkün olabileceği görüşü savunulmuştur⁶³.

Örneğin, A sahip olduğu taşınmazını B'ye satmak istemekte ancak özel bir nedenden isminin saklı kalmasını arzu ettiği için, bu hukuki işlemi kendi hesabına C'ye yaptırmaktadır. Bu durumda A'ye nam-ı müstear adı verilmektedir. Böyle bir durumda, nam-ı müstear kullanılarak ulaşılmak istenen amaca, A ve C arasında yapılacak bir inançlı işlem ile de ulaşılabilir. Tarafların arasındaki bu ilişki, dolaylı temsili içeren inançlı bir vekâlet ile mümkün olabilir. Ancak, nam-ı müstear ilişkisini, karşı tarafın yani örneğimizde B'nin bilmesi halinde *Eren*'e göre “şahısta muvazaa”⁶⁴ söz konusu olacaktır⁶⁵.

İnançlı işlem ve nam-ı müstear kavramları, önemli bir açıdan son derece farklıdır. İnançlı işlemlerde inanılan, üçüncü kişiden devraldığı malın ya da hakkın sahibi olur ve kararlaştırılan amaç gerçekleşinceye ya da süre doluncaya kadar o malı ya da hakkı iade eder. Nam-ı müstear ise, üçüncü kişiden devraldığı mal ya da hakkı zaman geçirmeden adına hareket ettiği esas hak sahibine geçirmek zorundadır⁶⁶. Namı müstearla yapılan işlemlerde, dolaylı temsili ihtiva eden bir vekâlet ilişkisi mevcuttur⁶⁷.

⁶² Yargıtay, 5.2.1947 tarih ve 6 sayılı İBK.da, vekilin, müvekkili adına satın aldığı taşınmazı kendi adına satın almış ve tapuya tescil ettirmiş olması halinde, mülkiyetin müvekkile ait olacağını ve mülkiyete sahip bulunan müvekkilin kendi adına tescil yaptırmak için sadece sicilin düzeltilmesi davası açması gerektiği Kabul edilmiştir. Buna karşılık, 7.10.1953 tarih ve 8/7 sayılı İBK.da vekâlet akdinin, vekilin üçüncü kişi ile yaptığı alım satım sözleşmesi sonucunda kazandığı taşınmaz mülkiyetinin müvekkile devredilmesi için MK m.716 hükmünün öngördüğü mahiyette davalıyı tescile zorlayan bir sözleşme olmadığı sonucuna varılarak, birinci karardaki görüşün tam zıddı bir görüş benimsenmiştir. **Sirmen**, Lale : 2004-2005 Yılı Eşya Hukuku Ders Notları (VII.Fasikül), s.150.

⁶³ **Tandoğan**, s.566.; **Sirmen**, (VII.Fasikül) s.151.; **Yavuz**, s.84 vd.

⁶⁴ Tarafların şahsında muvazaa, niteliği itibariyle bir kısmi muvazaadır ve böyle bir durumda işlemde yararlanacak kişi yerine başka bir şahıs gösterilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Eren**, s.320-321.

⁶⁵ **Eren**, s.336.

⁶⁶ **Özkaya**, s.1002.

⁶⁷ **Sirmen**, (VII.Fasikül), s.150

Sonuç olarak, nam-ı müstear Türk-İsviçre Hukukunda somut olayın özellikleri dikkate alınarak, ya taraf muvazaası ya inançlı işlem ya da dolaylı temsil ile ilgili kanun hükümlerine tabi olmaktadır⁶⁸.

C. DOLAYLI TEMSİL VE İNANÇLI İŞLEM

Daha önce açıklamaya çalıştığımız gibi, devir işlemi inançlı işlemin bir unsuru olarak inanç konusu hak ya da şeyin inanılanın malvarlığına kazandırılmasını ifade etmektedir. Bu kazandırma doğrudan doğruya inanan tarafından yapılabileceği gibi, yani inanç konusu inananın malvarlığından, inanılanın malvarlığına geçebileceği gibi, üçüncü bir kişinin malvarlığından yani dolaylı olarak da inanılanın malvarlığına geçebilir. İşte bu gibi durumlarda, inançlı işlemler ile temsil işlemlerinin birbirinden ayırmanın kolay olmadığı ifade edilmektedir⁶⁹.

Oysa ki, bu iki işlem çok temel bir açıdan farklıdır: temsil tek taraflı bir hukuki işlem iken, inançlı işlemler iki taraflı bir anlaşma ilişkisidir⁷⁰.

Dolaylı temsil de, yapılan işlemin tüm hukuki sonuçları mümessile aittir. Mümessil, ikinci bir işlemle iktisap ettiği hakları temsil olunana geçirmek zorundadır. Mümessil tarafından iktisap olunan şeyin temsil olunana devredildiği ana kadar, dolaylı temsilcinin durumu inanılana benzetilebilirse de, *Özsunay*'a göre bu benzetme hatalı olacaktır⁷¹. Zira, mümessil devraldığı hakkı elinde tutmak ya da belli sınırlamalar dahilinde kullanmak gibi bir göreve sahip değildir; yapması gereken bu hakları vakit geçirmeden temsil olunana iade etmektir. Oysa inanılan kendi nam ve hesabına hareket ederek, belirlenen amaç ya da süre içinde bizzat hakkın sahibi olur. Ancak özellikle belirtmek gerekir ki, dolaylı temsil ilişkisi daima bir vekaletle olur ve taraflar ancak inançlı vekaletle dayanarak hedefledikleri amaca ulaşabilirler⁷².

D. KANUNA KARŞI HİLE VE İNANÇLI İŞLEM

Kanuna karşı hile de, taraflar hukuk düzeninin yasakladığı hukukî veya ekonomik bir sonucu elde etmek için, yapılması hukuken onaylanan başka bir işlem yaparlar⁷³. Bir başka ifade ile, kanuna karşı hile, emredici

⁶⁸ **Yavuz**, s.84.

⁶⁹ **Özsunay**, s.236 vd.; **Feyzioğlu**, s.218.

⁷⁰ **Feyzioğlu**, s.218.

⁷¹ **Özsunay**, s.236 vd.

⁷² **Sirmen**, Lale : 2004-2005 Yılı Eşya Hukuku Ders Notları, VII.Fasikül, s.151.; **Yavuz**, s. 86.

⁷³ **Eren**, s.336.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

bir kanun hükmünün emrettiği amaca bu hükmün uygulanmasını ortadan kaldıracak başka bir yoldan erişmek demektir⁷⁴. MK m.766 da düzenlenen hükme göre başkasını zarara sokmak veya taşınır rehni kurallarından kurtulmak için taşınır bir malı devreden kimse, bu malı özel bir sebeple kendi zilyetliğinde tutmaya devam ederse, mülkiyetin nakli sonuç doğurmaz. Dolayısı ile taşınır rehninin bu şekilde kurulması kanuna karşı hile olarak kabul edilecek ve geçerli olmayacaktır⁷⁵.

Örneğin malını B'ye rehnedip, kredi almak isteyen A, elinde tutmak istediği bir malını B'ye satar, sonra da onu B'den kiralar. Taraflar, A'nın satış bedeli adı altında aldığı parayı B'ye ödeyince kiracılık durumunun ortadan kalkacağı, mülkiyetin tekrar A'ya devredileceği konusunda anlaşılırlar. Bu durumda mülkiyetin hükmen teslim yoluyla naklinde sırf teminat amacı güdülmüş, rehnin kurulması için malın teslimini zorunlu sayan MK m.766 hükmünden kurtulmak kastıyla bu yola başvurulmuş olduğundan, kanuna karşı hile söz konusudur. Kanuna karşı hilenin mevcut olduğu halde ise işlemin yalnız üçüncü kişiler açısından değil, taraflar açısından da hukuki sonuç doğurmaması gerekir⁷⁶.

Kanuna karşı hile, kural olarak geçerli olmasa da, iki şekil de yorumlanmaktadır. İlkinde kanun koyucu, emredici bir kanun hükmüne karşı hile de, hem bertaraf edilmek istenen normla ulaşılmak istenen amacı, hem de bu amaca ulaşmak için takip edilen yolu yasaklamış olabilir. İkinci halde ise, elde edilmek istenen amaç yasaklanmıyorsa, kanunun öngördüğü araç yerine başka bir araç ile o sonuca ulaşılmaması halinde, kanuna karşı hile olmadığı kabul edilir ve hukuki işlem geçersiz olmaz⁷⁷.

Bir sonraki başlık altında teminat amaçlı inançlı işlemlerin, bazı durumlarda aynı teminat hukuku kurallarına bir dolan (hile) teşkil etme sorunu üzerinde durabilmek için, kanuna karşı hilenin unsurlarını⁷⁸ da kısaca belirtmek istiyoruz:

- Bir işlemin yapılması emredici bir hukuk kuralı ile yasaklanmalıdır.
- Kanunun izin verdiği başka bir işlem yapılmalıdır.

⁷⁴ **Yavuz**, s.93.

⁷⁵ **Eren**, s. 336.

⁷⁶ **Sirmen**, s. 63 (Eşya); **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 564.

⁷⁷ **Eren**, s.336; **Yavuz**, s.94.

⁷⁸ **Eren**, s. 337.

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

• Tarafların yaptıkları işlem yasaklanan işlemin doğuracağı sonucu meydana getirmeğe elverişli olmalıdır.

Emredici bir kanun hükmünü etkisiz kılmak amacını güden ve böylece Kanuna karşı hile teşkil eden bir işlem, doğrudan doğruya emredici bir kurala aykırı olarak yapılmış bir sözleşme gibidir. Bir başka ifade ile, BK m.20 gereğince geçersizdir⁷⁹.

Kural olarak, inançlı işlemler hukuka aykırı bir amaç taşımadıkları için geçerli sayılırlar. Ancak kanuna karşı hile olarak yapılan inançlı işlemler geçersiz işlemlerdir⁸⁰.

IV. TEMİNAT AMAÇLI İNANÇLI İŞLEMLERİN YAPISI

Teminat amaçlı inançlı işlemler, daha önceki bölümde açıklamaya çalıştığımız gibi, alacağın ya da bir mülkiyet hakkının, başka bir alacağın teminatı olması için aralarında yapılan inanç anlaşması gereğince, karşı tarafa devredilmesi şeklinde gerçekleşen işlemlerdir. Kişiler belli nedenlerle, bir alacağı teminat altına almak için hukuk sisteminin öngördüğü şahsî ya da aynî teminat işlemlerinden birini yapmak yerine, aynı amaca inançlı işlem ile ulaşmak istemektedirler.

MK m.706 maddesinin “*taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmi şekilde düzenlenmiş olmalarına bağlıdır*” hükmü gereğince, mülkiyetin devredilmesini içeren teminat amaçlı inançlı işlemlerin geçerli olup olmadığı sorusu karşımıza çıkmaktadır⁸¹. Önemle belirtmek gerekir ki, alacağın temlikine ve taşınmazların devrine ilişkin inançlı işlemlerde, hukuki sebebi oluşturan inanç anlaşması şekle tabidir. Bu sebeple, taşınmaza ilişkin inançlı işlemler dahilinde, inanç anlaşmasının tapuda resmi şekilde yapılması gerekir⁸².

Diğer yandan, taşınmazın mülkiyetini devretmeye ilişkin olarak yapılan akit, inanç anlaşmasına yer vermeyerek onu gizliyorsa muvazaa söz

⁷⁹ Uygur, s.750.

⁸⁰ Yavuz, s.98.

⁸¹ Ayrıca, Tapu Sicil Tüzüğü'nün m.11/2 de yeralan ve tescil talebinin tescili bozucu veya hükümsüz kılıcı kayıt veya şarta bağlanamayacağına ilişkin hükmün de , teminat amaçlı inançlı işlemler açısından bir problem teşkil edebileceği düşünülebilirse de, Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir söz konusu hükmün inançlı mülkiyet devirlerini önleyecek şekilde yorumlanmaması gerektiği görüşündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s.297 vd.

⁸² Eren, s. 331.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

konusu olur⁸³. *Kılıçoğlu*, bu durumlarda, alacaklı ile borçlu arasında gizli bir işlem ile görünürde bir işlem olduğunu, taşınmazın borca karşılık ipotek olarak verilmesinin iradelere uygun işlem olduğunu ancak tarafların bunu gizleyerek taşınmazın mülkiyetini alacaklıya devrettiklerini ve bu işlemin de tarafların gerçek iradelerine uygun olmaması nedeniyle burada inançlı işlem değil muvazaalı işlem olduğunu savunmaktadır⁸⁴.

Doktrinde, inançlı işlemlerin kurucu unsuru olan inanç anlaşmasının işlemin hukuki sebebi olarak kabul edilmesi ile başka bir sözleşme altında saklamaya gerek kalmaksızın mülkiyeti devir borcu doğuran inanç anlaşmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir⁸⁵. Ancak uygulama bu şekilde olmamakta ve Eşya Hukuku ilkeleri ile bağdaşmasa da, Yargıtay, teminat amaçlı inançlı işlemlerin işlemesine imkan veren çözümlere ihtiyaç duymakta ve bunları yaratmaktadır⁸⁶. Yargıtay'ın bu konu ile ilgili kararlarına baktığımızda önceleri teminat amacıyla taşınmazların devrini muvazaalı kabul ederek geçersiz saymıştır⁸⁷. Daha sonraki kararlarında ise bu görüşünden vazgeçerek teminat amaçlı işlemleri geçerli olarak kabul etmeye başlamıştır⁸⁸.

Örneğin, 2003 yılında vermiş olduğu bir kararında Yargıtay 1.HD. teminat amaçlı inançlı işlemlerin kural olarak geçerliliğini şu ifadeler ile teyit etmiştir:

“...bu işlemler borçlu, alacaklısına malını rehin edecek, yani yalnızca sınırlı aynı bir hak tanyacak yerde, malının mülkiyetini geçirerek rehin hakkından daha güçlü, daha ileri giden bir hak tanır. Sözleşmenin ve buna bağlı temlikin, değinilen bu özellikleri nedeniyle, taşınmazı inanç sözleşmesi ile satan kimsenin artık sadece, ödünç almış olduğu parayı geri vererek taşınmazını kendisine temlik edilmesini istemek yolunda bir alacak hakkı; taşınmazı inanç sözleşmesi ile alan kimsenin de borcun ödenmesi gününe kadar taşınmazı başkasına satmamak ve borç ödenince de geri

⁸³ **Oğuzman / Öz**, s. 112.

⁸⁴ **Kılıçoğlu**, s. 123.

⁸⁵ **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 297; **Özsunay**, s.188.; **Eren**, s. 331.; **Özkaya**, s.11 vd.

⁸⁶ **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 299.

⁸⁷ **YHGK**. 4.10.1944 T. E.3, K.182; **YHGK**. 14.12.1949 T. E.1/243-173, K.122; **Özkaya**, s.41.

⁸⁸ **YHGK**. E.1990/1-202, K.1990/315, T.23.5.1990 <http://www.kazanci.com.tr> (Erişim tarihi:11.11.2004); **YHGK**. E.1-877, K.205, T.27.3.1996, **Uygur**, s.923-924; **Yarg.** 1.HD., E.12988, K.13223, T.30.10.2000, **Uygur**, s.931-933.; **Yarg.**, 1.HD.E.11449, K.12572, T.21.11.2001 <http://www.kazanci.com.tr> (Erişim tarihi:14.10.2004)

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

vermek yolunda yalnızca bir borcu kalmıştır. Teminat maksadıyla temlik sözleşmeleri, taraflar arasında karşılıklı itimat esasını şart kılmaktadır. Teminat için taşınmazını temlik eden borçlu, borcun ödenmesi halinde taşınmaz mülkiyetinin tekrar kendisine devredileceği inancını taşımaktadır. Değinilen niteliklerinden ötürü, gerek öğretide, gerekse yargısal uygulamada, teminat maksadıyla temlik sözleşmeleri; hukuki mahiyetleri itibariyle inançlı muameleler arasında yer almıştır.”⁸⁹

İnançlı işlemler, muvazaa, nam-ı müstear ya da dolaylı temsil gibi kavramlarla benzer ve farklı bazı özellikler taşımaktadır. Bu nedendir ki, uygulanacak olan hukuk kuralının tespiti açısından somut olayda hangi hukuki nitelemenin yapılması gerektiği çoğu kez tartışma konusudur.

V. TEMİNAT AMAÇLI İNANÇLI İŞLEMLER VE LEX COMMISSORIA YASAĞI

Aynî teminat hukukunun en önemli kurumları olan taşınmaz ve taşınır rehni için getirilen *lex commissoria yasağı*, alacağın, muaccel olmasından önce yapılan, borçlunun borcunu vadesinde yerine getirmediği takdirde rehinli alacaklının teminat konusu taşınmazın / taşınırın mülkiyetini kazanacağına dair sözleşmelerin geçersiz olacağını ifade eder⁹⁰. Türk Hukukunda, *lex commissoria yasağı*, taşınmaz rehni için MK m. 873/2 de, taşınır rehni içinse MK m.949 da hükme bağlanmıştır.

Lex commissoria yasağı, teminatın değerinin genellikle alacağın miktarından yüksek olması karşısında rehin vereni korumak amacını güder⁹¹. Zira zor durumda olan ve krediye ihtiyacı olan malik, böyle bir anlaşma ile kolaylıkla sömürülebilecektir. Ancak önemle vurgulamak gerekir ki, rehinli taşınmazın ya da taşınırın, borç ödenmediği takdirde alacaklının mülkiyetine geçeceğine dair yapılan sözleşmenin geçersiz sayılması için borç *muaccel olmadan* önce düzenlenmesi gerekir; borç muaccel olduktan sonra yapılan böyle bir sözleşme geçerlidir⁹². Rehlinli alacağın muaccel olmasından sonra, taraflar anlaşarak rehinli taşınmazı, ifa

⁸⁹ **Yarg.1.HD.**, E.2003/4766, K.2003/5501, T.7.5.2003 <http://www.kazanci.com.tr> (Erişim tarihi: 14.10.2004)

⁹⁰ **Özsunay**, s.139; **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s.722.; **Gürsoy**, T.Kemal / **Eren Fikret / Cansel**, Erol : Türk Eşya Hukuku, Ankara 1978, s. 1086 vd.; **Sirmen**, Lale : Alacak Rehni, Ankara 1990, s. 87.

⁹¹ **Sirmen**, s.87. (Alacak)

⁹² **Gürsoy / Eren / Cansel**, s. 1087.; **Sirmen**, (Alacak) s.87.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

yerini tutan eda⁹³ ve ödemeyi hedef tutan eda⁹⁴ olarak rehinli alacaklıya teslim edebilirler⁹⁵.

Karma inançlı işlemlere, mülkiyetin devri ile uzlaşabilen rehin hükümlerinin *kıyasen* uygulanabileceği⁹⁶ kural olarak kabul edilmekle birlikte, *lex commissoria* yasağının da bu hükümlerden biri olup olmadığı nazik bir problemdir⁹⁷. *Gürsoy/Eren/Cansel*'e göre *lex commissoria* yasağının amacı, alacaklının, borçlunun ödemezlik halinden yararlanarak taşınmazı elde etmesini önlemektir ve inançlı temlik ile bu sözleşmenin karıştırılmaması gerekir⁹⁸. İnançlı işlemlerde, rehin işlemleri yapmak yerine, inançlı işleme konu olan şeyin -taşınır ya da taşınmazın- mülkiyeti baştan karşı tarafa geçirilir ve tarafların aralarındaki inanç anlaşması gereğince kararlaştırılan amaca ulaşıldığı zaman da mülkiyet asıl malike iade edilir. Taraflar, alacaklının alacağını tahsil edemediği takdirde, malın mülkiyetine sahip olacağına dair geciktirici şarta bağlı bir sözleşme de yapabilirler; borç ödenmezse alacaklı malın maliki olur, ödenirse mülkiyet eski malike iade edilir. Dolayısı ile böyle bir sözleşme *lex commissoria* teşkil etmez⁹⁹.

İsviçre Federal Mahkemesi de karma inançlı işlemlerde, söz konusu yasağın uygulama yeri olmadığını şu gerekçe ile kabul etmiştir: “...*borçlu inanç konusundan daha akdin başında ayrılmış olduğu için, teminat akdinin kuruluşunda henüz durumun önemini anlayamayan ve ancak borcu ödeyemediği hallerde rehin konusunu kaybeden adi bir rehin borçlusu gibi, inançlı işlemlerdeki borçlunun (inananın) himayesini gerektiren bir sebep mevcut değildir.*”¹⁰⁰

⁹³ İfa sırasında tarafların anlaşması ile borçlanılan edimden başka bir şeyle borcun ifasına “ifa yerini tutan eda” denir. **Oğuzman**, Kemal / **Öz**, Turgut : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2000, s. 209; Ayrıca bkz. “ifa yerine geçen edim” **Eren**, s.878.

⁹⁴ Ödemeyi hedef tutan eda ya da ifa amacıyla yapılan edimde borç ifa edilmekle birlikte, ifa edilen edim, borçlanılan ilk edim olmayıp, ifa amacıyla yapılan başka bir edimdir. **Eren**, s.879.; **Oğuzman/Öz**, s.211 vd.

⁹⁵ **Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, s.722.

⁹⁶ **Özsunay**, hangi hükümlerin kıyasen uygulanabileceği konusunda, teminat maksadı güden bütün inançlı muamelelere uygulanabilecek kesin kurallar koymaya imkan olmadığını belirterek, her somut durumun özelliğine göre, hangi hükümlerin kıyasen uygulanabileceğini ayrıca tesbit etmek gerektiğini ifade etmektedir. **Özsunay**, s.138.

⁹⁷ **Özsunay**, s.139.

⁹⁸ **Gürsoy / Eren / Cansel**, s.1086 vd.

⁹⁹ **Gürsoy / Eren / Cansel**, s.1087 vd.

¹⁰⁰ **Özsunay**, s. 139 vd. dan naklen.

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

Özsunay da, tarafların inanç anlaşmasında teminat konusuna sahip olma şartını açıkça kararlaştırdıkları haller dışında, lex commissoria yasağının karma inançlı işlemler için uygulanmayacağı görüşündedir¹⁰¹.

Özkaya, inanç konusu mal inanılana (alacaklıya) başlangıçta temlik edildiğinden, borcun ödenmemesi halinde taşınmazın / taşınırın alacaklıya geçmesini yasaklayan MK m.873 ve MK m.949 hükümlerinin, bu tür temlikli içeren karma inançlı sözleşmeler de uygulama yeri olmadığını¹⁰² belirtmiş ancak “inanç sözleşmesinde kararlaştırılan koşulların gerçekleşmesi halinde inanç konusunu inanana iade etme yükümlülüğü altına girdiğinden, bu yükümlülüğü ortadan kaldıran her türlü anlaşma, MK m.873/2 ve MK m.949 da yer alan emredici hükümlere ters düşeceğinden geçersiz kabul edilmelidir” görüşünü benimsemiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 1990 tarihinde vermiş olduğu bir kararda da, bu görüş açıkça şu şekilde ifade edilmiştir:

“Borç ödendikten sonra iade edilmek üzere taşınmaz temlikini öngören sözleşmeler dahi özde inanç sözleşmeleri olarak nitelendirilebilir. Borçlu borcunu ödemediği takdirde alacaklıya taşınmazın mülkiyetini edindirme hakkı içeren her türlü koşul geçersizdir. İnanç sözleşmesinde inanç yazılı belge ile kanıtlanabilir.”¹⁰³

VI. TEMİNAT AMAÇLI İNANÇLI İŞLEMLERİN HÜKÜM VE SONUÇLARI

İnançlı işlemler tarafların –özellikle de inananın- inancına dayandığı için inanılan inanç konusunu özenle saklama ve kullanma yükümlülüğü altındadır. İnanç konusu ister idare, ister teminat veya başka bir amaca yönelik inançlı işlemle devredilmiş olsun, inanılanın bu yükümlülüğü değişmez. İnançlı kazandırma ile inanılan inanç konusu hakkın sahibi ya da o şeyin maliki olmuşsa da, inanç anlaşmasına aykırı davranışları nedeni ile BK m.99 uyarınca sorumlu olacaktır¹⁰⁴.

İnanç amacının gerçekleşmesi, borcun ödenmesi, belli sürenin geçmesi gibi nedenlerle inançlı ilişkinin sona ermesi durumunda, inanılanın inanç konusunu geri verme borcu doğar. İnançlı işlemin sona ermesinden sonra, inanılanın inanç konusunu iade etmesi en başta gelen

¹⁰¹ Özsunay, s. 140.

¹⁰² Özkaya, s.41.

¹⁰³ YHGK, E.1990/1-202, K.1990/315, T.23.5.1990 <http://www.kazanci.com.tr> (Erişim tarihi: 11.11.2004)

¹⁰⁴ Özkaya, s.49.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

yükümlülüğüdür¹⁰⁵. Taşınmazların inançlı devrinde, mülkiyetin asıl malike devredilmesinin hukuki sebebini inanç anlaşması ya da taşınmazın inançlı iadesine ilişkin özel bir akit teşkil eder¹⁰⁶. Bu durumda, inanılan inanç konusu şeyi inanana devretmezse, inanan aralarındaki inanç anlaşmasının kendisine tanıdığı kişisel hakka dayanarak şeyin kendisine iade edilmesi için dava açabilir¹⁰⁷. Yargıtay'da bir kararında “*İnanç sözleşmesi inanç gösterilene, bir hakkın kullanılmasında davranışlarını inanç gösterenin tespit ettiği amaca uydurmak borcunu yükler. İnanç gösterilen kişi, inanç gösteren namına yapılacak bir işlemde sonra taşınmaz mülkiyetini inanç gösterene aktarma yükümlülüğü altına girmiş ise, yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde, bunun dava yoluyla hükmen yerine getirmesi istenir.*” demektedir¹⁰⁸.

Teminat amaçlı inançlı işlemlerde, saydığımız bu yükümlülüklerden başka borç ödenmediği takdirde, inanılanın inanç konusunu paraya çevirmek suretiyle alacağını alma hakkı mevcuttur. İnanç konusunun paraya çevrilmesinde, inanılanın MK m.2 de hükme bağlanan dürüstlük kuralına göre hareket etmesi, inanç konusunu gerçek değeri üzerinden satması ve alacağından fazla kısmını inanana iade etmesi gerekmektedir¹⁰⁹.

İnançlı işlem ile devredilen hak tam olarak karşı tarafa geçtiği için, diğer bir ifade ile inanılan inanç konusu mal ya da hakkın tam olarak sahibi olduğu için, inanç konusu şeyin bir üçüncü kişiye devredilmesi halinde inanan, üçüncü kişiye dava açamaz¹¹⁰. Yargıtay'da 2000 yılında vermiş olduğu bir kararında bunu teyit etmiştir: “*İnanan, inanç sözleşmesinden kaynaklanan bu kişisel hakkını ancak âkidine karşı ileri sürebilmekte, inanç konusunun üçüncü kişilere devredilmesi halinde, kural olarak onlardan isteyebileceği bir hakkı bulunmamaktadır.*”

¹⁰⁵ Özkaya, s.50.

¹⁰⁶ Özsunay, s.188.

¹⁰⁷ Özkaya, s.50.

¹⁰⁸ Yarg. 1.HD., T.22.05.1989, E.1989/4596, K.1989/6255 : Özkaya, s.135-136. Yargıtay 2002 tarihli bir başka kararında da “İnanç sözleşmesinde inanç gösterilenin yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde açılacak dava dinlenmelidir..”, demektedir. 14.HD., T.30.4.2002, E.1858, K.3358 : Özkaya, s. 89.

¹⁰⁹ Özkaya, s.50.

¹¹⁰ Ancak inanılan ve üçüncü kişi, inananın inanılana müracaat edip inanç konusunu alma hakkını ortadan kaldırmak amacıyla, el ve düşünce birliği içerisinde muvazaalı bir işlem yapmışlarsa, inanan muvazaa nedeni ile sözleşmenin geçersizliğini iddia ederek dava açabilir. Özkaya, s.50.

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

Ancak inanılan ile üçüncü kişinin, inananın inanç borcunu tekrar alma hakkını ortadan kaldırmak amacıyla, el ve düşünce birliği içinde, muvazaalı bir işlem (sözleşme) yapmaları halinde, inananın söz konusu sözleşmenin muvazaa nedeniyle geçersiz olduğundan bahisle üçüncü kişi aleyhine dava açabileceği de kuşkusuzdu.”¹¹¹

İnançlı işlemlerin kanunumuzda ayrıca düzenlenmemiş olması, bu tür işlemler hangi hükümlerin uygulanması gerektiği sorusunu karşımıza çıkarmaktadır. Bu konuda tarafların amaçları dikkate alınarak, her olayın özelliklerine göre uygun düşen hükümlerin uygulanması gerekirse de, teminat amaçlı inançlı işlemlere genel olarak bünyelerine uygun düşen rehin hükümleri ve vekâlet akdi hükümleri uygulanmaktadır¹¹².

Acaba bu ilişki içerisinde inanılan kişinin iflas etmesi ya da inanılan kişi aleyhine bir *cebri icra takibi* yapılması halinde inanan kişinin durumu ne olacaktır?. Bu durumda da, tam hak iktisabı teorisi nedeni ile inanılan malın tam anlamı ile sahibi olduğu için, inanan iflas halinde malını masadan çıkaramayacağı gibi mahcuz mala istihkak davası da açamaz. İnanan aleyhine çok ağır sonuçlar doğuran bu durum, doktrinde iki hükmün istisnai uygulamaları ile yumuşatılmaya çalışılmıştır.

İlk olanak İcra İflas Kanunu m.188 hükmü doğrultusunda, sırf bedelini tahsil etmek veya tayin edilen ilerdeki bir ödemeye karşılık olmak üzere müflise devrolunan *hâmiline* veya *emre yazılı senetler*, inanılanın iflası halinde masadan çıkarılabilir¹¹³. Ancak bu hükmün, inançlı işlemler için uygulanması sadece bu dar kapsam da değerlendirilmek durumunda olduğundan, inananı her durumda korumaya yetmeyecektir¹¹⁴.

Bir diğer durum ise Borçlar Kanunu m. 393 hükmüne göre müvekkil, vekile karşı vekâlet ilişkisinden doğan borçlarını yerine getirdiği takdirde; vekilin kendi namına, müvekkilin hesabına iktisap ettiği *menkul-lerin*, vekilin iflası halinde müvekkil tarafından masadan çıkarılması mümkündür. Bunun gibi, inançlı bir vekâlet ilişkisinde, inanılanın kendi namına fakat inanan hesabına iktisap ettiği *alacak hakları* da, inananın vekâlet ilişkisinden doğan borçlarını yerine getirmiş olması ve inançlı iş-

¹¹¹ **Yarg.** 1.HD., 30.10.2000 T., E.12988, K. 13223. **Uygur**, s. 931-933.

¹¹² Rehin hakkının kuruluşu ile ilgili MK m.939; rehinin iadesine ilişkin MK m.944; vekalet akdine ilişkin BK m.386 ya da BK m.392 örnek olarak verilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Özsunay**, s. 134 vd.

¹¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru**, Baki : İcra ve İflas Hukuku, 17.Baskı, Ankara 2004, s.569 vd.

¹¹⁴ **Özsunay**, s.204.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

lemle aksinin kararlaştırılmış bulunmaması şartlarıyla kanuni halefiyet yoluyla inanana geçmektedir¹¹⁵. Bu hükmün bir vekalet akdinin inançlı işlem şeklinde yapılması halinde ve sadece menkuller ve bazı alacaklar için istisnaen uygulanabileceği, bunun dışında ki işlemlerde inananın yine korumasız kalacağı görülmektedir.

SONUÇ

Tarihi temellerini Roma Hukuku'ndan alan ve güven esasına dayanan inançlı işlemler, Türk Borçlar Hukuku'nda düzenlenmeyen ancak varlığı doktrin ve uygulamada kabul edilen bir kavramdır. İnançlı işlem ile inanan, mülkiyet ya da alacak hakkını, belirli bir amaç ya da belirli bir süre için inanılana geçirir. İnanılan hedeflenen amaca ulaşıldığında ya da süre dolduğunda, aralarında yaptıkları inanç anlaşması gereğince mülkiyeti veya alacak hakkını tekrar inanana devretme yükümlülüğü altındadır. İnançlı işlemler inanç anlaşması ve devir işlemi olmak üzere iki unsurdan oluşmaktadır. İnanç anlaşması temel işlem niteliğindeki borçlandırıcı işlem, devir işlemi ise mülkiyet veya alacak hakkını inanılana kazandırmak için yapılan tasarruf işlemidir.

İnançlı işlemler, tarafların ulaşmayı arzu ettiği pek çok amaca yönelik yapılabilir. İnceleme konumuzu oluşturan teminat amaçlı inançlı işlemler, teminat hukukunun öngördüğü kefalet gibi şahsî, rehin hakları gibi aynı teminat şekillerinden herhangi birinin elverişli ya da yeterli bulunmadığı durumlarda, sözleşme serbestisi ilkesine uygun olarak tarafların yapmayı tercih ettikleri işlemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir borcun teminatı olması amacı ile ya da kredi bulmak amacı ile, borçlu (inanan) örneğin üzerinde ipotek tesis etmek yerine, taşınmazının mülkiyetini alacaklıya (inanılana) devretmekte, borç ödendiğinde mülkiyetin kendisine geri verileceği konusunda da bir inanç anlaşması yapmaktadır. Bu tür inançlı işlemler, inanılan kişinin menfaatinin ağır bastığı tür inançlı işlemlerdir ve karma inançlı işlemler olarak adlandırılır.

Muvazaa, nam-ı müstear ve dolaylı temsil, inançlı işlemlere benzerlikleri olan komşu kavramlardır. İşlemin geçerliliği ve uygulanması gereken hukuk kurallarının belirlenmesi açısından, somut olayda hangi hukukî kavramın var olduğunu tespit etmek önemlidir. İnançlı işlem varsa, muvazaa yoktur. İnançlı işlem adı ile muvazaa yapılıyor ise işlem geçersiz

¹¹⁵ **Özsunay**, s. 206. *İnançlı işlemlerde inananın korunmasında BK m.393 ten yararlanma olanağı* konusunda ayrıntılı doktrinel tartışmalar için bkz. **Tandoğan**, s. 543 vd.

Arş.Gör. Atiye B. Uygur

olacaktır. Aynı şekilde, taraflar kanunun emredici hükümlerine –örneğin rehin hükümlerine – dolan çevirmek kasdı ile teminat amaçlı inanca işlem yapma yoluna gidiyorlarsa, bu işlem de geçerli kabul edilmeyecektir. Örneğin teminat konusu şeyin hükmen teslim yolu ile borçlunun elinde kalması halleri, teslim şartlı rehin hükümlerine dolan çevirdiği takdirde kanunen üçüncü kişilere karşı geçerli olmayacaktır.

Karma inanca işlemlere, bünyelerine uygun düştüğü oranda, rehin hükümlerinin kıyasen uygulanabileceği kural olarak kabul edilmekle birlikte, lex commissoria yasağı ile ilgili hükümler ayrıca tartışma konusu olmuştur. Lex commissoria yasağı, alacağın muaccel olmasından önce yapılan, borçlunun borcunu vadesinde yerine getirmediği takdirde rehlinli alacaklının teminat konusu taşınmazın (MK m.873/2) ya da taşınırın (MK m.949) mülkiyetini kazanacağına dair sözleşmelerin geçersiz olacağını ifade eder. İnanca işlemler açısından genel olarak kabul edilen, taraflar inanca anlaşmasında, borç ödenmediği takdirde inanılanın teminat konusuna sahip olacağını açıkça kararlaştırmadıkları sürece, lex commissoria yasağının inanca işlemler açısından uygulanmasının söz konusu olmayacağıdır.

İnanca işlemlerde, devredilen mülkiyet ya da alacak hakkı, - hukukumuzda kabul edilen tam hak iktisabı teorisince- tam olarak inanılan kişiye geçtiği için, inanılanın iflas etmesi ya da cebri icra takibine uğraması hallerinde, inanan, inanca işleme konu olan malını iflas masasından çıkaramayacak ya da mahcuz mala istihkak davası açamayacaktır. Ancak istisnai hallerde, vekâlet akdine ilişkin BK m.393 hükmünün ve İcra İflas Kanunu'nun m.188'in uygulanabilmesi mümkün olabilecektir.

Teminat Amaçlı İnançlı İşlemler

KAYNAKÇA

- Eren, Fikret** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 8.Bası, İstanbul 2003.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin** :Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt:I, İstanbul 1976.
- Gürsoy, Kemal / Eren, Fikret / Cansel, Erol** : Türk Eşya Hukuku, Ankara 1978
- Kılıçoğlu, Ahmet** : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 6.Bası, Ankara 2005.
- Kuru, Baki** : İcra ve İflas Hukuku, 17.Baskı, Ankara 2004
- Oğuz, Arzu** : “Roma ve Türk Hukukunda İnançlı İşlem ve Vekalet Sözleşmelerinin Karşılaştırılması” AÜHFD, C.41, S.1-4, 1989-1990, s.225-284.
- Oğuzman, Kemal/Seliçi, Özer/Oktay-Özdemir, Saibe** :Eşya Hukuku, İstanbul 2004.
- Oğuzman, Kemal / Turgut, Öz** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 2000
- Özkaya, Eraslan** : Açıklamalı – İçtihatlı İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, Ankara 2004.
- Özsunay, Ergun** : Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta İnançlı Muameleler, İstanbul 1968.
- Öztürk, Gülay** : İnançlı İşlemler, Ankara 1998.
- Sirmen, Lâle** : Eşya Hukuku Dersleri, Ankara 1995. (Eşya)
- Sirmen, Lâle** : Alacak Rehni, Ankara 1990. (Alacak)
- Sirmen, Lâle** : 2004-2005 Yılı Eşya Hukuku Ders Notları (VII.Fasikül).
- Tandoğan, Haluk** : Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Cilt : II, 3.Bası, Ankara 1987.
- Uygun, Turgut** : Açıklamalı – İçtihatlı Borçlar Kanunu, Cilt:7, Ankara 2003.
- Yavuz, Nihat** : Doğrudan Doğruya Temsil / Nam-ı Müstear / Dolayısı ile Temsil / İnançlı İşlem / Tarafta Muvazaa / Nam-ı Müstear ile Muvazaa İlişkisi / İspat rejimi (ve) Kanuna Karşı Hile Kavramları ile Bunlara İlişkin Yargıtay Uygulaması, Yargıtay Dergisi, 2001 / 1-2, s.63-100.
- <http://www.kazanci.com.tr>